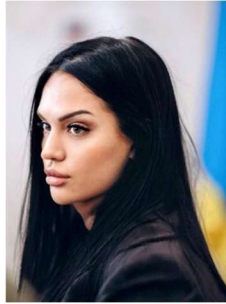

**Олександр
ЮНІЙ**

проректор,
доктор юридичних
наук, професор,
Заслужений діяч
науки і техніки
України

<https://orcid.org/0000-0003-4846-2573>

**Лілія
БОБРІШОВА**

т.в.о. начальника
відділу забезпечення
якості освіти,
доктор філософії
в галузі права

<https://orcid.org/0000-0003-1022-4027>

*(Дніпровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)*

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Інформаційна безпека є однією з ключових складових сучасної системи національної безпеки, особливо з огляду на постійні гібридні загрози, що стали реальністю для багатьох країн світу. Для України це питання має надзвичайну актуальність, оскільки наша держава вже протягом тривалого часу протистоїть як зовнішнім агресорам, так і внутрішнім викликам, пов'язаним з інформаційною війною, кіберзагрозами та дезінформацією. Забезпечення інформаційної безпеки – це не лише захист критичної інформаційної інфраструктури, а й охорона суспільства від маніпуляцій, фейків та інформаційного терору.

Інформаційна безпека охоплює широкий спектр аспектів: захист інформаційних систем і даних, забезпечення кібербезпеки, протидію дезінформації, розвиток інформаційної культури суспільства та підтримку незалежних медіа. Ці напрями є фундаментальними для створення стійкого інформаційного простору, який не лише витримує зовнішній тиск, а й сприяє розвитку демократичних процесів, соціальній згуртованості та економічній стабільності [1].

В умовах спочатку гібридної війни, а потім і повномасштабного збройного вторгнення російська федерація використовує інформаційну зброю як інструмент впливу на внутрішню і зовнішню політику України.

До основних методів належать: кібератаки на державні установи, інфраструктурні об'єкти та бізнес, поширення фейкових новин і маніпулятивної інформації, спрямованої на дестабілізацію політичної ситуації, провокування суспільного розколу та зниження довіри до влади. Таким чином, інформаційна агресія стає частиною стратегії ворога, спрямованої на підірив національного суверенітету та територіальної цілісності України [2].

Так, згідно зі ст. 17 Конституції України захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього українського народу [3].

Законодавчу основу сфери забезпечення інформаційної безпеки в Україні становлять закони України: «Про інформацію», «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах», «Про захист персональних даних», «Про державну таємницю», «Про національну безпеку України» (окреслює основні принципи та механізми забезпечення національної безпеки, зокрема й інформаційної безпеки, передбачає заходи щодо протидії інформаційним загрозам із боку держави-агресора), «Про медіа» (регулює діяльність засобів масової інформації та їхню відповідальність під час воєнного стану, передбачає боротьбу з російською пропагандою), Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», Закон України «Про електронні комунікації» та ін. Так, Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 регулює відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації [4]. Він визначає основні принципи інформаційних відносин, право на інформацію та її гарантії, встановлює суб'єктів і об'єкт інформаційних відносин, поділяє інформацію на види, окреслює загальні положення відповідальності за порушення законодавства про інформацію. Також положення закону встановлюють обмеження на поширення неправдивої інформації та дезінформації [5].

Наступним блоком нормативно-правового забезпечення інформаційної безпеки є саме спеціалізовані акти. Зокрема, заслуговують на увагу укази Президента України:

№ 449/2014 від 01.05.2014 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2014 року «Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України» [6], № 133/2017 від 15.05.2017 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2017 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» (щодо застосування санкцій до російських інформаційних ресурсів) та ін.

В сучасних умовах війни 18 березня 2022 р. прийнято рішення РНБО України «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану», в якому визначено, що в умовах воєнного стану реалізація єдиної інформаційної політики є пріоритетним питанням національної безпеки [7]. Загалом підзаконні нормативно-правові акти щодо інформаційної безпеки відіграють вирішальну роль у системі правового регулювання окресленої сфери.

Інформаційна безпека країни забезпечується також постановами Кабінету Міністрів України: № 518 від 19 червня 2019 р. «Про затвердження Загальних вимог до кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури», № 263 від 12 березня 2022 р. «Деякі питання забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів в умовах воєнного стану» та ін.

Для ефективного забезпечення інформаційної безпеки України необхідно реалізувати комплексний підхід, який передбачає інтеграцію правових, технологічних, освітніх та міжнародних заходів [8].

По-перше, важливим завданням є вдосконалення законодавчої бази у сфері інформаційної безпеки. Україна має запровадити чіткі норми для захисту критичної інформаційної інфраструктури, а також визначити механізми відповідальності за поширення деструктивної інформації. Законодавство повинно враховувати сучасні виклики та бути адаптованим до швидко змінюваних умов цифрового світу.

По-друге, критично важливим є зміцнення кібербезпеки. Кібератаки стають все більш поширеним і руйнівним інструментом у руках агресора. Для їх нейтралізації необхідно інвестувати в розвиток технологій, створювати національні центри кіберзахисту, навчати кваліфікованих спеціалістів і впроваджувати сучасні системи моніторингу та реагування на кіберзагрози.

По-третє, не менш важливим є забезпечення інформаційної грамотності населення. У світі, де соціальні мережі та інтернет-ресурси стали основними джерелами інформації для більшості громадян, критичне мислення та здатність аналізувати інформацію є ключовими навичками. Освітні програми, спрямовані на підвищення рівня медіаграмотності, мають стати невід'ємною частиною шкільної та університетської освіти, а також програм професійного розвитку [9].

Окрему увагу слід приділити захисту незалежних ЗМІ та підтримці прозорості інформаційного середовища. Незалежна журналістика є потужним інструментом у боротьбі з дезінформацією, оскільки забезпечує доступ громадян до об'єктивної та перевіреної інформації. Водночас важливо, щоб держава забезпечувала безпеку журналістів і створювала умови для їхньої роботи без тиску чи маніпуляцій.

Міжнародна співпраця також відіграє важливу роль у забезпеченні інформаційної безпеки. Україна повинна активно взаємодіяти з міжнародними організаціями, такими як НАТО, Європейський Союз, ООН, а також із країнами-партнерами для обміну досвідом, впровадження спільних технологічних рішень і координації зусиль у протидії інформаційним загрозам. Глобальний характер сучасних викликів вимагає спільної відповіді на міжнародному рівні.

Водночас інформаційна безпека тісно пов'язана з довірою громадян до державних інституцій. Лише прозора політика, ефективне управління і постійна комунікація між владою та суспільством можуть забезпечити стійкість інформаційного простору. Держава має оперативно реагувати на інформаційні загрози, спростовувати фейки та надавати громадянам доступ до достовірної інформації.

Інший важливий аспект інформаційної безпеки – це протидія дезінформації та маніпуляціям у медіапросторі. Інформаційні атаки спрямовані на маніпулювання громадською думкою, підриг довіри до державних інституцій, провокування суспільних конфліктів та дестабілізацію внутрішньої ситуації. Задля ефективної протидії дезінформації держава повинна розробляти та впроваджувати системи моніторингу інформаційного простору, оперативного реагування на інформаційні загрози, а також поширювати достовірну інформацію через офіційні канали.

Важливим компонентом забезпечення інформаційної безпеки є підвищення медіаграмотності населення. В сучасних умовах громадяни мають бути здатними розпізнавати маніпулятивну інформацію, критично оцінювати джерела та перевіряти достовірність фактів. Це є запорукою стійкості суспільства до інформаційних атак.

Медіаграмотність повинна стати частиною освітніх програм, професійної підготовки журналістів і представників державного апарату [10].

Таким чином, інформаційна безпека є фундаментальною складовою національної безпеки України. Вона охоплює не лише технічні заходи, але й формування культури критичного мислення, підтримку незалежних медіа, ефективне законодавче регулювання та активну міжнародну співпрацю. У сучасних умовах інформаційна безпека стає ключовою передумовою збереження незалежності, суверенітету та стабільного розвитку держави. Її забезпечення потребує системного підходу, інтеграції зусиль державних інституцій, громадянського суспільства, бізнесу та міжнародної спільноти.

1. Павленко Д. Г., Семенюк Ю. В., Лисецький Ю. М. Національна безпека: поняття, складники, чинники впливу. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Державне управління»*. 2021. № 32 (71). С. 102-107.

2. Звоздецька О. Дезінформація як загроза національній безпеці Європейського Союзу: проблеми та підходи. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2021. № 43. С. 30-39.

3. Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

4. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.

5. Крупнова А. О. Правове регулювання сфери забезпечення інформаційної безпеки в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 5. С. 348-354. URL : <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/11/64.pdf>.

6. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28.04.2014 р. «Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України»: Указ Президента України від 01.05.2014 р. № 449/2014. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/449/2014#Text>.

7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18.03.2022 р. «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану»: Указ Президента України від 19.03.2022 р. № 152/2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/152/2022>.

8. Шевчук М. Особливості правового забезпечення інформаційної безпеки з урахуванням сучасних загроз національній безпеці. *Правовий часопис Донбасу*. 2024. № 1 (86). С. 45-50.

9. Литвин Н. А., Ярош А. О. Вплив дезінформації на національну безпеку України в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 288-290. URL: http://lsej.org.ua/2_2024/71.pdf.

10. Медіаграмотність як ключ до боротьби з російською пропагандою: виклики та рішення для України. *1+1 MEDIA*. URL : <https://media.1plus1.ua/news/mediagramotnist-iak-kliuc-do-borotbi-z-rossiiskoju-propagandoiu-vikliki-ta-risennia-dlia-ukrayini>.

Олег ТАРАСЕНКО

проректор Національної академії
внутрішніх справ (м. Київ, Україна),
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України

<https://orcid.org/0000-0002-3179-0143>

ШЛЯХИ РОЗВ'ЯЗАННЯ СИСТЕМНИХ ПРОБЛЕМ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ЯК СКЛАДОВОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Процеси глобалізації, характерні для сучасного етапу розвитку суспільства, тісно пов'язані з удосконаленням інформаційних технологій і багато в чому підтримуються впровадженням світових комунікаційних систем, що функціонують на основі комп'ютерних мереж. Вони значною мірою змінюють не тільки структуру економіки, а й механізми функціонування багатьох інститутів державної влади та громадянського суспільства, є вагомим складовою розвитку країни. Однією з особливостей сучасного суспільства є використання комунікаційних систем, що базуються на комп'ютерних технологіях, майже в усіх сферах суспільного життя, постійне вдосконалення збирання, обробки, зберігання та передачі інформації за допомогою комп'ютерних мереж.